

28.2.2018 Dnro 134 / D.a.3 /2018

Yleisradio Oy
Lakiasiat
PL 100
00024 Yleisradio
Elisa.Kanerva@yle.fi

Asia: Saamelaiskäräjien lausunto Yleisradion hallintoneuvoston kertomuksesta eduskunnalle vuodelta 2017 saamenkielisistä ohjelmista ja palveluista
Viite: Yleisradio Oy:n lausuntopyyntö 24.1.2018.

1. Saamelaisten asema

Suomen perustuslaki turvaa saamelaisille alkuperäisikansana oikeuden ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan (PeL 17.3 §). Kielellisiä perusoikeuksia toimeenpannaan saamen kielilaililla (1086/03) ja siinä on erikseen määritelty saamen kielilain suojaamat saamen kielet, joita ovat inarinsaame, koltansaame ja pohjoissaame. Suomea sitoo joukko kansainvälisiä sopimuksia, jotka turvaavat saamelaisten kielellisiä ja kulttuurisia oikeuksia. Näistä yksi merkittävä on YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista vuodelta 2007. Lisäksi YK:ssa vuonna 2014 hyväksyttiin alkuperäiskansojen oikeuksien edistämistä käsittelevä loppuasiakirja, joka neuvoteltiin alkuperäiskansojen ja valtioiden välisessä vuoropuhelussa. Loppuasiakirja vahvistaa valtioiden sitoutumisen vuonna 2007 hyväksytyyn YK:n julistukseen alkuperäiskansojen oikeuksista. Molemmat asiakirjat koskevat Suomessa juuri saamelaisten oikeuksia.

2. Yle Sápmi

Yle Sápmi on oman perustehtävänsä tiedonvälityksen ohella toiminut saamen kielten elävänä säilymisen ja myös saamen kielten elvyttämisen puolesta. Saamelaiskäräjät toteaa, että lakia Yleisradio Oy:stä tulee tulkita ja soveltaa siten, että perustuslain tarkoitus saamelaisten oikeudesta alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan täyden palvelun radio- ja televisio-ohjelmiston osa-alueilla toteutuvat käytännössä. Ylen saamenkielinen toimitus Inarissa toteuttaa saamenkielisen julkisen palvelun tehtävää. Yle Sápmi on yksi uutis- ja ajankohtaistoiminnan aluetoimituksista, mutta toiminta ulottuu saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolelle ja palvelee ympäri Suomea asuvaa saamelaisyhteisöä.

Yle Sápmi ei ole itsenäinen toimija, vaan alueradio. Yle Sápmi ei kuitenkaan toimintansa eikä yhteiskunnallisen merkittävyytensä johdosta toimi vain alueradiona. Saamelaisia asuu enemmän kuin puolet kotiseutualueen ulkopuolella ja Yle Sápmin uutiset kiinnostavat suomalaisia etnisestä tai kielellisestä taustasta riippumatta. Yle Sápmin toimintakenttä on täysin erilainen, kun verrataan alueradioihin ja sillä on vastuu ja suuri merkitys myös kirjallisen saamen kielen edistämisestä. **Saamelaiskäräjät esittää, että Yle Sápmin asemaa kehitetään Ylen organisaatiossa samankaltaiseksi kuin Svenska Ylen asema on. Yle Sapmin päällikön tulisi myös kuulua Ylen johtoryhmään, joka vastaa Ylen strategisesta ja operatiivisesta johtamisesta.**

28.2.2018 Dnro 134 / D.a.3 /2018

Saamelaisista yli puolet asuu saamelaisten kotiseutualueen alkupuolella, siksi Yle Sápmín tulisi pyrkiä tavoittamaan kaikki saamelaiset laajemmin ja pystyä kertomaan saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella asuvien saamelaisten asioista kattavammin. **Saamelaiskäräjät ehdottaa, että Yle voisi lisätä saamenkielisten resurssien määrää rekrytoimalla omiin aluetoimituksiin saamenkielisiä työntekijöitä.** Tämä vahvistaisi Yle Sápmín ja muiden aluetoimitusten välistä yhteistyötä, lisäisi resursseja saamenkieliselle ohjelmatuotannolle ja Yle Sápmi voisi palvella yhä laajemmin yleisöään. Rekrytoinnilla voisi lisätä yleistä tietoa saamelaisista aluetoimituksissa ja saamelaiset toimittajat voisivat auttaa saamelaisia koskevien juttujen taustoittamisessa.

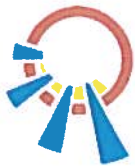
3. Saamenkielinen ohjelmatoiminta

Saamelaiskäräjät painottaa, että Yleisradiotoiminnasta annettu laki takaa Yleisradiolle pysyvän rahoituksen ja tämän tulisi toteutua paremmin Yle Sápmín rahoituksessa. Yle Sápmi on kehittänyt toimintaansa pienillä resursseilla ja toiminta on ollut tehokasta. Ylen tulisi huomioida Yle Sápmín toimintarahoituksessa nykyistä kattavammin se, että Yle Sápmi täyttää Ylen yhteiskunnallisia velvoitteita muutenkin kuin vain saamen kielten osalta. Yle Sápmi palvelee saamelaisten lisäksi koko suomalaista yhteiskuntaa. Yleisradio on kertomuksessaan tuonut esille, että Yle Sápmilla on tärkeä rooli saamen kielten ja kulttuuriperinteen säilyttäjänä ja elvyttäjänä sekä saamelaisten identiteetin vahvistajana. Saamelaiskäräjät pitää myös edellä mainittuja erittäin tärkeänä, mutta Yle Sápmín merkittävä rooli ei kuitenkaan ole toteutunut Yle Sápmille osoitetussa rahoituksessa

Saamelaiskäräjät on huolissaan Yle Sápmín televisiotuotannon ohjelmapaikoista, jotka ovat joko varhain aamulla tai viimeisellä ohjelmapaikalla keskiyön aikaan. Kertomusvuonna 2017 Oddasat-lähetys siirrettiin uudelle kanavalle ja ohjelmapaikalle, joka on Yle TV1:llä myöhäisiltana määrittelemättömänä lähetyssaikana. Saamenkielinen lastenohjelma Unna Junná puolestaan lähetetään aamulla Yle Fem kanavalla 8.15. Saamelaiskäräjät on tyytymätön epäedullisiin lähetyssaikeihin yöllä ja aikaisin aamulla ja on huolissaan, että saamelaisten pääuutislähetys on siirretty esitettäväksi myöhäisiltaan ja lastenohjelmat esitetään hyvin aikaisin. Uutisten epämääräinen lähetyssaika luo epävarmuutta ja myös arvottomuuden tunnetta, ettei saamelaisten pääuutisilta löydy Yleltä kunnollista vakituista lähetyssaikaa. Yle Sápmín tekstitetyt tv-ohjelmat antavat valtaväestölle ja saamen kieltä taitamattomille saamelaisille tietoa saamelaisista ja tietoa muista alkuperäiskansoista. Tämä tiedonjaollinen funktio jää myös vähäisempään rooliin. Saamenkielinen lastenohjelma esitetään taas saamelaislasten kannalta liian aikaisin. **Saamelaiskäräjät esittää, että Yleisradio palauttaa pohjoismaiset Oddasat-lähetyksen iltaan klo 20.45, missä sen vakiintunut paikka on ollut. Unna Junná -ohjelmalle tulisi määrätä kohtuullisempi lähetyssaika.**

4. Inarin- ja koltansaamenkielinen ohjelmatarjonta

Suomessa puhuttavat saamen kielet ovat häviämiskaavassa. Niiden olemassaolo on uhattuna saamelaisten kotiseutualueella ja koko Suomessa. Kaikki saamen kielet ovat UNESCO:n luokittelun mukaan uhanalaisia. Yle Sápmi on erittäin tärkeässä asemassa inarin- ja koltansaamenkielisen ohjelmatarjonnan tuottajana. Kertomusvuonna 2017 inarin- ja koltansaamenkielisten ohjelmien tarjontaa on vahvistettu ohjelmavirrassa, jossa kolmea saamenkieltä käytetään rinnakkain.

28.2.2018 Dnro 134 / D.a.3 / 2018

Saamelaiskäräjät on tyytyväinen siihen, että inarin- ja koltansaamenkieltä kuuluu ohjelmavirrassa lisääntyvissä määrin ja kielten välisiä rajoja halutaan positiivisin keinoin häivyttää. Tilanne käytännössä on kuitenkin se, ettei saamenkielinen kuuntelija välttämättä ymmärrä monikielisten lähetysten sisältöä, jos kuuntelija ei hallitse kaikkia saamenkieliä. Kaikki kolme Suomessa puhuttua saamenkieltä on jo pitkään määritelty erillisiksi kieliksi, ja niiden puhujien keskinäinen ymmärtäminen edellyttää pitkäaikaista kontaktia toiseen saamen kieleen tai sen tietoista opiskelua.

Saamelaiskäräjät on huolissaan, että kokonaan erilliset ohjelmat pohjois-, inarin- ja koltansaamenkielellä on poistettu tai vähentyneet ohjelmistossa. Erilliset ohjelmat tarjosivat jokaiselle kieliryhmälle oman erityisen aikansa käsitellä juuri heidän ryhmäänsä ja kieltänsä koskevia aiheita. Vaikka Yle Sápmín ohjelmatuotannossa on lisätty koltan- ja inarinsaamen ohjelmien sisältöjä, niin Saamelaiskäräjien käsityksen mukaan ohjelmatarjontaa ei vielä täyty Yleisradio Oy:lle asetettua julkisen palvelun tehtävää kaikkien saamen kielten osalta. On huomioitava, että myös pohjoissaamenkielen asema on uhanalainen ja siksi jokaiselle kieliryhmälle tulisi tarjota omankielisiä ohjelmia erikseen ja ohjelmatarjontaa tulisi selkeyttää kielten osalta. Eri saamen kielten ohjelma-aikaa tulee lisätä lisäämällä Yle Sápmín kokonaisohjelma-aikaa, jotta ohjelmien määrä ei vähennä muulla saamen kielellä tuotettua ohjelma-aikaa.

Saamelaiskäräjät esittää että Yle Sápmín resurssit lisätään siten, että he voivat tuottaa erillisiä lähetystyyppejä pohjois-, inarin- ja koltansaamenkielellä.

5. Saamenkieliset lasten- ja nuortenohjelmat

Saamelaislapset ja -nuoret tarvitsevat perustuslain (17 §:n 3 momentin) edellyttämää saamelaiskulttuuriin ja saamelaiseen elämänmuotoon perustuvaa, ympärivuotista omakielistä ohjelmatarjontaa identiteetinmuodostuksensa tueksi. Saamelaisista yli puolet ja lapsista jopa 70 % asuu saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella, joten valtakunnallisen saamenkielisen ohjelmatarjonnan saaminen on tärkeää valtaväestön keskuudessa asuville saamelaislapsille ja nuorille. Saamelaiskäräjät ei pidä lasten tv-ohjelman Unna Junná 30 jaksoa riittävänä, vaan on välttämätöntä nostaa jaksojen määrää 52 jaksoon vuodessa, jotta Ylen julkinen palvelutehtävä täyttyisi.

Lasten tv-ohjelma Unna Junná on kertomusvuonna toteuttanut ensimmäisen dubbauksen, joka oli NRK Sápmín pohjoissaameksi tuotettu sarja, jonka Yle Sápmi dubbasi inarin- ja koltansaameksi. Olemme tyytyväisiä, että lastenohjelmien tuotantoon on saanut uusia avauksia, mutta kiinnitämme kuitenkin huomiota siihen, etteivät ohjelma-aika ja resurssit ole lisääntyneet, vaan pysyneet ennallaan. Jotta ohjelmasisältöjä voitaisiin tuottaa enemmän, **suosittelee Saamelaiskäräjät Yleisradion harkitsevan resurssien lisäämistä lastenohjelmien dubbaaminen, joka on suhteessa kevyempi tuotannollisesti, kun ohjelmatoiminta muutoin. Saamenkielisten lastenohjelmien lähetysaikaa pitäisi myös lisätä uusien ohjelmatuotantojen myötä.**

Ylen kertomuksen mukaan nuorten aikuisten radio-ohjelma Sohkaršohkka jatkui kuten edellisvuonna. Vuonna 2017 aloitettiin nuorille suunnatun tv-pilotin Sami Sherlockin valmistelu. Saamelaiskäräjät kiinnittää Ylen huomiota siihen, Yle Sápmiltä puuttuu kokonaan nuorille tarkoitettu ohjelmatuotanto muualla kuin radiossa.

28.2.2018 Dnro 134 / D.a.3 /2018

Suuri osa saamelaisista ja erityisesti nuorisosta käyttää sosiaalista mediaa. Saamelaiskäräjät painottaa, että saamelaisnuorilla tulee olla mahdollisuus saada monipuolista ohjelmatarjontaa sisältäen ajankohtaista tietoa sekä viihteellisiä nuortenohjelmia omalla äidinkielellään. Saamelaiskäräjät pitää positiivisena Yle Sápmín edellä mainittua nuorille aikuisille suunnattua radio-ohjelmaa, mutta pitää valitettavana sitä, että saamenkielistä nuoriso-ohjelmaa ei ole televisiossa. Omakielisen ja nuorille tarkoitetun tv-ohjelman puuttuminen on merkittävä puute saamelaisnuorten kulttuuriselle ja kielelliselle yhdenvertaisuudelle. Omakielisillä ohjelmilla on merkitystä, millaisen kuvan saamelaisnuoret saavat mediasta oman kulttuurinsa ja kielensä hyväksyttävyydestä ja myös heidän identiteetin rakentumiselle. **Saamelaiskäräjät esittää, että Yle Sápmi kehittää nuorille suunnattua ohjelmistoa eri alustoille ja Yle osoittaa tähän resurssit.**

6. Yle Sápmín toimitilat

Yle Sápmín pysyvien ja asianmukaisten toimitilojen puuttumisella on suuri vaikutus koko Yle Sápmín saamenkieliseen ohjelmatuotantoon ja erityisesti saamen kielten tilanteeseen sekä Ylen julkisen palvelutehtävän täyttämiseen. Kertomusvuonna Yle Sápmín toimitus työskenteli yhä väistötiloissa Saamelaiskulttuurikeskus Sajoksessa Inarissa, toimitustalossa vuonna 2015 ilmenneiden sisäilmaongelmien vuoksi.

Saamelaiskäräjät pitää välttämättömänä, että Yleisradio järjestää Yle Sápmille asianmukaiset ja pysyvät toimitilat ja huomauttaa että tilanne on jatkunut kestävämmän kauan. Asianmukaisten toimitilojen puuttuminen vaikuttaa työntekijöiden työhyvinvointiin, jaksamiseen, sitoutumiseen työhön sekä Yle Sápmín tulevaisuuteen ja jatkuvuuteen. Saamelaiskäräjät painottaa, että Yle Sápmi tarvitsee edelleen oman musiikkistudion, lähetysyksikön lisäksi saamelaisten kotiseutualueelle. Studion merkitys saamelaisyhteisölle on merkittävä saamelaisen nykymusiikin ja perinteisen joiun edistämiseksi ja mahdollisille ohjelmadubbauksien toteutumiselle. Myöskin tv-studion kuuluu olla asianmukainen teknisine välineisin. Ylen tulee luoda tasavertaiset puitteet uutistoiminnalle suhteessa valtaväestön uutistoimintaan.

7. Yleisradion työskentely koskien alkuperäiskansa-aiheita

Haluamme lausunnossa kiinnittää huomioita Yleisradion saamenkielisten ohjelmien ja palveluiden lisäksi Yleisradion yleiseen ohjelmatoimintaan koskien saamelaisaiheita, koska näemme aiheelliseksi tehdä muutamia huomiota siitä Saamelaiskäräjien näkökulmasta.

Saamelaiskäräjät on huolissaan, että Yleisradio haluaa käyttää alkuperäiskansoja loukkaavia kerronnan keinoja ohjelmissaan. 6.10.2017 esitetystä Pressiklubi-jaksossa toimittaja Sanna Ukkola esiintyi Amerikan alkuperäiskansan pyhää päähinettä imitoiva naamiaishattu päässään. Jakso myös alustettiin kohtauksella Pekka ja Pätkä neekereinä -elokuvasta, jossa päänäyttelijät esiintyivät niin kutsutussa blackface-maalissa. Tämä on herättänyt katsojissa suurta mielihäpeää. Alkuperäiskansojen jäsenet ovat selkeästi ilmaisseet, etteivät hyväksy ulkopuolisten sulkapäähineen käyttöä ja tätä myös tukee alkuperäiskansojen aineettoman kulttuuriperintöä suojaavat kansainväliset lait, eikä käytölle ole perusteita

Toiminnallaan Yleisradio mahdollisesti vahvistaa stereotyyppioita alkuperäiskansoista, kuin myös muista etnisistä ryhmistä. Rasistisen ymmärretyn kuvaston ja kielen toistaminen ilman

28.2.2018 Dnro 134 / D.a.3 /2018

minkäänlaista problematisointia normalisoi rasismia, jonka vuoksi Saamelaiskäräjät arvostelee kyseisiä keinoja käytettävän. Yleisradio linjaa eettisissä ohjeissaan: ”Sukupuolta, ikää, alkuperää, kieltä, uskontoa, vakaumusta, terveydentilaa, vammaisuutta ja muuta henkilön ominaisuutta ei pidä tuoda esiin asiaankuulumattomasti tai halventavasti.” (Ylen ohjelmatoiminnan ja sisältöjen eettiset ohjeet, 20.11.2017). Sulkapäähineen käyttö liittyy alkuperäiskansojen uskomuksiin ja uskuntoon. Se käsitetään pyhänä ja muiden sulkapäähineiden käyttäminen koetaan loukkaavana.

Saamelaiskäräjät toivoo, että Yleisradio kouluttaisi henkilökuntaansa liittyen alkuperäiskansakysymyksien käsittelemistä kunnioittavalla tavalla ja uskontoja loukkaamatta. Ohjelmapoliittisessa työssä Yleisradion tulisi ottaa huomioon YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista, erityisesti julistuksen 16 artiklan toisen momentin mukaan valtion tulee varmistaa, että niiden omistamat viestimet kuvastavat asianmukaisesti alkuperäiskansojen kulttuurien moninaisuutta.

Saamelaiskäräjät ehdottaa, että Yleisradio sisällyttäisi YK:n julistuksen alkuperäiskansojen oikeuksista hengen mukaisesti saamelaiset mukaan prosessiin ohjelmanteon aikaisessa vaiheessa, jolloin saamelaisilla olisi todellinen mahdollisuus vaikuttaa ohjelman sisältöön ja aihevalintoihin. Yleisradion tulisi hyödyntää Yle Sápmín journalisteja ja konsultoida heitä aikaisessa vaiheessa ohjelmantekoa. Yleisradion tulisi myös luoda eettiset ohjeet journalisteille alkuperäiskansakysymyksien käsittelyyn.

Saamelaiskäräjät esittää, että edellä tuotujen asioiden etenemisen seuraamiseksi ja neuvotteluyhteyden avaamiseksi järjestettäisiin tapaamisen Saamelaiskäräjien ja Yleisradion johdon välille vuoden 2018 aikana.

Tiina Sanila-Aikio
Puheenjohtaja

Anne Kirste Aikio
Kieliturvasihtööri

(Hallitus hyväksyi lausunnon 26.2.2018)

